

DIVIZIA HITLERJUGEND: IDEOLOGIE ȘI ETOS*

Adrian Dragoș Defța**

Abstract: The „Hitlerjugend ethos” was a product of the Nazi ideology. It was the natural outcome of interplay of several factors: the precepts of social-Darwinism (the evolution through natural selection) and the precepts of Nazism (völkisch nationalism, the concept of Aryan race and the Aryan mysticism; see in this respect Bernd Wegner, *Hitlers Politische Soldaten: Die Waffen-SS 1933-1945*, Schöningh Verlag, 2006). Was ideology alone the main source of motivation that kept some soldiers fighting when all around them Hitlerjugend soldiers were surrendering or fleeing? It would be likely that a significant number of soldiers belonging to the 12th SS Pz. Div. „Hitlerjugend” fought out of loyalty towards their comrades in arms and not because of the Third Reich’s political masters. However, it is important to keep in mind that all the Hitlerjugend Division’s military achievements coupled with the Division’s renowned fighting spirit prolonged the war and postponed peace. Their warfare capabilities extended the duration of World War II and led to catastrophic consequences for all belligerents. To a great extent, National-Socialism succeeded in creating efficient, deep indoctrinated soldiers; it was a unique experiment that resulted in the creation of a powerful system of control which exerted its influence on believers and soldiers alike. This was made possible due to several factors such as education, military instruction and, most importantly, the propaganda apparatus.

Keywords: Nazi ideology, Jews, Hitlerjunged, National-Socialism

Introducere

Divizia 12 SS „Hitlerjugend” a fost unul dintre acele corpuri de armată germane care și-a recrutat resursa umană exclusiv din rândurile Organizației de Tineret naziste cu același nume – „Hitlerjugend”, cunoscută în istoriografia română ca „Organizația Tineretului Hitlerist”. Accesul în nou-formata divizie, care a funcționat inițial ca *Panzergranadierdivision*¹, era limitat la tinerii germani având

---

* Cercetarea din cadrul acestui studiu a fost finanțată printr-un grant al Ministerului Educației și Cercetării, CNCS – UEFISCDI, proiect cu numărul PN-III-P4-ID-PCE-2020-2081 din cadrul PNCDI III*/ „This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS – UEFISCDI, project number PN-III-P4-ID-PCE-2020-2081, within PNCDI III.

** ..., Institutul de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca; e-mail: adefta@yahoo.com

¹ *Panzergranadierdivision* – în terminologia militară germană este abreviat *Pz.Gren.Div.* și desemnează o divizie alcătuită din trupe motorizate sau mecanizate. A nu se confunda cu *Panzerdivision* (abreviat *Pz.Div.*), care indică o divizie blindată în cadrul Armatei Germane, ce întrunește principiul armelor reunite, alcătuite din blindate grele (tancuri) și medii, autotunuri, distrugătoare de tancuri, vehicule șenilate destinate transportului infanteriei, companii de geniști, recunoaștere etc. Conceptul de *Panzerdivision* a fost elaborat de către generalul Heinz Wilhelm Guderian. Pentru detalii, vezi Peter Chamberlain, *Panzer Grenadiers: German Infantry 1939-45*, Almark Publishing, Second Edition, 1973, p. 28.

o înălțime minimă de 1,70 m, născuți în 1927 și care, în momentul recrutării, împlineau vârsta de 17 ani. Conducerea (*die Reichsjugendführung*) Organizației Tineretului Hitlerist asigurase o rezervă de 30.000 de tineri ce urmau a fi supuși unui proces complex de selecție și recrutare; evaluarea se efectua în cadrul unor centre medicale specializate în examinarea stării psihomotorii a viitorilor recruți. Comisia de Admitere, organismul responsabil cu evaluarea finală a cadeților, opera prin intermediul unor instituții speciale destinate pregătirii pre-militare a candidaților sub formă de cursuri intensive ce se desfășurau pe o perioadă de șase săptămâni. Aceste tabere speciale de instruire, abreviate WEL², erau coordonate de ofițeri superiori de carieră din Waffen-SS și Heer³. Tinerii participanți la aceste tabere de antrenament erau, de asemenea, scutiți de obligativitatea participării⁴ la Serviciul de Muncă al Reichului (*Reichsarbeitsdienst*⁵), agenție oficială menită să elimine șomajul și efectele lui, susținând economia de război a Germaniei naziste într-un cadru militarizat și puternic ideologizat. Înființată în 1935, această agenție a jucat rolul unui organism auxiliar al Wehrmacht-ului în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial. Instituirea taberelor WEL evidențiază una dintre particularitățile fenomenului SS, în particular a „cazului Hitlerjugend”; în cadrul acestor structuri de antrenament și instrucție paramilitară, toți recruții care urmau a fi încorporați în Divizia „Hitlerjugend” beneficiau aprioric de achiziționarea unei experiențe cazonice unice, fapt care-i individualizează în rândul candidaților supuși procesului de selecție pentru celelalte divizii din Waffen-SS. O serie de factori, atât conjuncturali, cât și de natură ideologic-organizatorică, edifică solidar specificitatea „cazului” sus-menționat: odată încorporați în Divizia 12 SS „Hitlerjugend”, noii recruți care, așa cum am arătat, absolviseră o sesiune intensivă de antrenament, se bucurau totodată de coordonarea celui mai performant corp ofițeresc din întreaga Armată Germană. Majoritatea instructorilor proveneau din rândul foștilor combatanți, ofițeri care deținuseră funcții de comandă strategică în Divizia 1 SS „Leibstandarte-Adolf Hitler”. Acești veterani căliți în campaniile de pe Frontul de Est, având în palmares victorii răsunătoare împotriva unităților Armatei Roșii, s-au ocupat cu implementarea unui program special de instruire fizică, psihologică și tehnică, elaborând totodată un sistem valoric în care spiritul de echipă, motivația combativă, dedicarea și rezistența, combinate cu aplicarea unui model de comandă unicat în rândul forțelor combatante ale vremii, constituiau vectorii de forță ai metodei de formare a viitorului soldat „Hitlerjugend”. Un alt factor care a contribuit substanțial la creionarea trăsăturilor luptătorului

---

² WEL – abreviere de la *Wehrtüchtigungslager*, tabere speciale de pregătire premilitară rezervate cadeților membri ai Organizației de Tineret a partidului nazist din Germania, cunoscute și sub denumirea de *Reichsausbildungslager*.

³ Heer – Forțele Terestre ale Armatei Germane. În istoriografie apare frecvent confuzia Wehrmacht/Heer.

⁴ LAC, Ottawa: *File 12 SS Div. (Hitlerjugend)*, Ref. No: Record Group 24-G-3-1-a, Vol./Box Number: 20531, File No: 981 SSPzD12 (D1), VS – Tgb. Nr. 1067/43 g./18.02.1943.

⁵ Abreviat RAD – (*Reichsarbeitsdienst*). Pentru detalii, vezi Klaus K. Paten, *Soldaten der Arbeit. Arbeitsdienste in Deutschland und den USA 1933-1945*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2003, passim.

„Hitlerjugend” provine din aportul programului de instruire ideologică și politică menit să consolideze baza de îndoctrinare pe care se construise deja educația primară din cadrul Organizației de Tineret a Partidului Național-Socialist.

Turnura pe care a cunoscut-o războiul în Germania anilor 1944-1945, în particular invazia din Normandia, constituie, de asemenea, elemente ce conturează o anumită specificitate situată la baza formării militare a soldatului „Hitlerjugend”. În pofida scepticismului articulat de unii strategii militari, conflagrația de pe Frontul de Vest se va dovedi, în curând, la fel de feroce ca și cea din Răsărit⁶. Toate părțile aflate în conflict erau dominate de o cultură a urii reciproce, obținută ca urmare a îndoctrinării solid elaborate și implementate persuasiv în ambele tabere. În timp ce aliații occidentali erau convinși că luptă împotriva unui inamic inuman, omologii lor germani considerau că se opun unui inamic sub-uman, iar această stare de fapt a antrenat după sine un puternic stimulent de anihilare reciprocă. Specificitatea războiului de pe Frontul de Vest este, probabil, cel mai elocvent dovedită prin existența unor crime de război monstruoase și devieri de la comportamentul militar stipulat prin convenții internaționale la care toate părțile beligerante erau semnate. Aceste derogări s-au manifestat îndeosebi prin tratamentul inuman aplicat prizonierilor de război. Revenind la „cazul” soldatului Hitlerjugend, se poate concluziona că acesta constituie un produs inevitabil al unei serii de cauze înlănțuite: mediul social, istoric și cultural în care s-au derulat experiențele copilăriei, educația politică a național-socialismului, încorporarea sistematică în structuri ideologice, paramilitare cum ar fi Organizația Tineretului Hitlerist și taberele de instrucție WEL, mediul socio-economic dictat de bombardamentele distrugătoare ale aviației anglo-americane,⁷ laolaltă cu înfrângerile militare aferente și, nu în ultimul rând, propria experiență de front achiziționată în urma participării sale la acțiunile strategice pe Frontul de Vest.

Tineretul Hitlerist

Este încă în dezbaterea istoricilor dacă Hitler s-a inspirat sau nu din cutumele politice ale Republicii de la Weimar atunci când i-a venit ideea organizării de asociații de tineret politic amarat pe coverta navei principale a Partidului Muncitoresc Național-Socialist German (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, abreviat

---

⁶ Nu numai Bătălia pentru Normandia se circumscrie acestei evoluții, dar și episoadele ulterioare, între care, în mod special, Bătălia pentru Aachen (supranumită și „Stalingradul din Vest”) sau Bătălia pentru Hürtgenwald.

⁷ „Centrul pentru Studii de Război, Stat și Societate” al Universității din Exeter avansează cifra de 410.000 de civili germani uciși în timpul celui de-al Doilea Război Mondial de către raidurile aeriene aliate. Numai în perioada iulie 1944 – ianuarie 1945, în medie, 13.500 de civili germani au fost omorâți în fiecare lună în urma acestor bombardamente. Numărul răniților se ridică la minimum 780.000, în timp ce aproximativ 7.500.000 de civili au rămas fără locuință, sporind dezastrul umanitar al țării. Pentru detalii, vezi Richard Overly, *The Bombers and the Bombed: Allied Air War Over Europe*, Viking, Hardcover, 2014, p. 306–307.

NSDAP). Rivalii comuniști își organizaseră propria asociație de tineret cu doi ani înainte de formarea organizației de tineri naziști. „Liga Tineretului Comunist din Germania” (*Kommunistischer Jugendverband Deutschlands*, abreviat KJVD) era, de fapt, succesoarea unei organizații juvenile anterioare, și anume „Tineretul Socialist Liber” (*Freie Sozialistische Jugend*, abreviat FSJ), dar și aceasta, la rândul ei, nu era altceva decât continuarea unui lanț de formațiuni comuniste afiliate Internaționalei Socialiste și care fuseseră întemeiate în 1889 și 1904. Prima organizație internațională a tineretului comunist se înființase tot în Germania; aceasta s-a constituit în urma conferinței tinerilor comuniști de la Stuttgart, în luna mai a anului 1904, și s-a numit „Uniunea Organizațiilor Tineretului Socialist” (*Internationale Verbindung Sozialistischer Jugendorganisationen*, abreviat IVSJO). Cu toate acestea, KJVD s-a afiliat la IVSJO abia în 1918. Membrii ligii tinerilor comuniști germani proveneau din familii devotate cauzei socialiste, ai căror părinți erau adesea implicați în colportarea de broșuri, ziare sau afișe, participând totodată la acțiuni subversive și evenimente de agitație socială. Structura finală a KJVD a fost stabilită în 1925, cu prilejul absorbției Partidului Social-Democrat Independent din Germania (*Unabhängige Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, abreviat USPD) de către Partidul Comunist German.

Persoanele care făceau parte din Conducerea Tineretului Hitlerist (*Reichsjugendführung*) munceau *pro bono*, nefiind retribuite pentru funcția lor politică, adesea desfășurată conform unui program de lucru normal. La 23 februarie 1938 a fost emis un ordin⁸ care reglementa atât programul de instruire, cât și condițiile necesare pentru admiterea în ceea ce avea să se numească „Academia Tineretului din Reich” de la Braunschweig; printre condițiile de bază se numărau puritatea de rasă (trebuia dovedită apartenența etnică de sânge „pur” german) și examenul medical care trebuia să dovedească absența oricăror afecțiuni cronice sau ereditare. În ce privește educația ideologică, toți candidații trebuiau să demonstreze un atașament profund pentru învățăturile politice național-socialiste, alături de aptitudini fizice și intelectuale deosebite. Dovada înmatriculării la o universitate (*Immatrikulationsbescheinigung*) sau a absolvirii unei școli profesionale constituiau, de asemenea, atuuri ce cântăreau semnificativ la admiterea în academia din Braunschweig. Aceasta era prefațată de un „curs de selecție” în urma căruia fiecare candidat devenea subiectul unei evaluări individuale ce stabilea cu precizie funcția pentru care urma să fie instruit. După procesul de selecție, candidatul avea de îndeplinit o sumă de sarcini: un stagiul de patru luni într-un centru regional de comandă (*Gebietsführung*), un program de pregătire de opt săptămâni în cadrul școlii „Reichsführer” din Potsdam și abia după aceea studentul avea dreptul să se înscrie la cursurile „Academiei Tineretului din Reich” de la Braunschweig, a căror durată era

---

⁸ Michael Buddrus, *Totale Erziehung für den totalen Krieg. Hitlerjugend und nationalsozialistische Jugendpolitik*, 2 Teile, München, Saur-Verlag, 2003 (Texte und Materialien zur Zeitgeschichte, 13).

de un an. După absolvire, candidatul participa la un program de calificare, de obicei în industrie, defalcat în două cicluri: unul în Germania, pe o durată de trei săptămâni, altul în străinătate pentru șase săptămâni. Finalizarea fără sincope a acestui traseu de formare era pecetluită de examenul final de evaluare⁹, la capătul căruia absolventul primea diploma de Conducător al Tineretului din Reichul German, însoțită de primirea gradului de *Stammführer* al Organizației Tineretului Hitlerist¹⁰.

Asociația Tinerelor Germane (*Bund Deutscher Mädel*, abreviat BDM) provine tot din perioada Republicii de la Weimar și a fost preluată de Hitler în scopul de a consfinți rolul femeii în societatea național-socialistă, aceea de a naște pentru Reich cât mai mulți copii, pe care să-i educe în spiritul deplinei loialități față de Partidul Nazist și depunerea tuturor eforturilor de a participa la victoria finală. Originea BDM se dovedise încă din cursul anului 1920, când un număr de structuri organizatorice feminine se alipiseră Tineretului Hitlerist sub denumirea *Schwesternschaften der Hitler-Jugend*¹¹. Asociația Tinerelor Germane a fost înființată în 1930 și inaugurată de Hitler însuși doi ani mai târziu. După desemnarea lui Baldur von Schirach în funcția de Conducător al Tineretului German (*Reichsjugendführer*) în iunie 1933, acesta a integrat toate asociațiile feminine de tineret în Asociația Tinerelor Germane, declarând-o *de jure* unica organizație de femei de pe teritoriul Reichului German. Astfel, BDM a funcționat ca singura organizație feminină legală în cel de-al Treilea Reich. Inițial, organizația fusese constituită din două aripi: Liga Fetelor (*Jungmädel*), în componența căreia intrau tinere fete cu vârsta între 10 și 14 ani, și Asociația propriu-zisă, deschisă tinerelor între 14 și 18 ani. Complexitatea arhitecturii organizatorice politice naziste este completată de încă o organizație feminină; începând din 1938, o a treia diviziune a fost adăugată în schema de organizare a tinerelor germane, și anume Societatea BDM pentru Credință și Frumusețe (*BDM – Werk Glaube und Schönheit*), al cărei scop inedit era clădirea unității de spirit și identitate între BDM și societatea feminină nazistă¹². Organigrama Organizației Tineretului Hitlerist descrie cele patru diviziuni, după cum urmează: (1) Tineretul Hitlerist deschis pentru băieți cu vârsta între 14–18 ani; (2) Junimea Germană (*Deutsches Jungvolk*, abreviat DJ) pentru băieții cu vârsta între 10–14 ani;

⁹ Hansjoachim Koch, *Geschichte der Hitler-Jugend. Ihre Ursprünge und Ihre Entwicklung 1922–1945*, R.S. Schultz Verlag, 1975, p. 106.

¹⁰ Chris McNab, *Hitler's Elite: The SS 1939–45*, Osprey Publishing, 2013, p. 154–156.

¹¹ Limba română nu permite o traducere *ad litteram* a sintagmei; aici este vorba despre Asociațiile de Surori ale Tineretului Hitlerist.

¹² Societatea Femeilor Național-Socialiste (*Nationalsozialistische Frauenschaft*) a fost aripa feminină a Partidului Nazist, întemeiată în octombrie 1931. Constituirea aripii feminine a Partidului Nazist a fost consecința fuziunii dintre mai multe asociații de femei cu convingeri național-socialiste. Conform Leila J. Rupp (*Mobilizing Women for War. German and American Propaganda 1939-1945*, Princeton University Press, 1978, p. 105), Societatea Femeilor Național-Socialiste a jucat un rol important în cel de-al Treilea Reich: în industria manufacturieră, colectarea de metale refolosibile, gestionarea alimentației trupelor aflate pe front etc. În total, Societatea a numărat peste două milioane de membre în 1938. Pentru detalii, vezi: Payne, Stanley G.: *A History of Fascism 1914–1945*, University of Wisconsin Press, 1995, p. 184. [n.a.]

(3) Asociația Tinerelor Germane accesibilă pentru fete având vârsta între 14–18 ani;
(4) Liga Fetelor (*Jungmädel*, abreviat JM) pentru fete cu vârsta între 10-14 ani¹³.

Conducerea Organizației Tineretului Hitlerist (*Reichsjugendführung*, abreviat RJF¹⁴) era responsabilă cu întreaga activitate politică și administrativă, avându-l în postul suprem de conducere pe Reichsjugendführer, în persoana lui Arthur Axmann. Acesta era asistat de Adjutant și Stabsführer – Șeful Statului Major. Funcția omologă în BDM era aceea de Reichsreferentin, aceasta având în subordine și JM, dar i se raporta Reichsjugendführer-ului. Conducerea Organizației era structurată în cinci departamente: (1) Oficiul Central (*Zentralamt*); (2) Oficiul pentru Afaceri Externe și Germanism (*Auslands und Volksstumsamt*¹⁵); (3) Oficiul pentru Relocarea Copiilor în Spațiul Rural (*Kinderlandverschickung*); (4) Serviciul Premilitar (*Kriegsbetreuungsdienst*); (5) Școlile „Adolf Hitler” (*AH-Schulen*). Pe teritoriul Reichului, Organizația Tineretului Hitlerist era împărțită administrativ în secții ce activau în toate cele 43 de Regiuni (*Gebiete*). Fiecare dintre aceste secții regionale era subordonată unui conducător districtual (*Gauleiter*), excepție făcând Regiunea Sudetă (*Gebiet Sudetenland*) și Protectoratul Boemiei și Moraviei (*Gebiet Befehlsstelle Böhmen und Mähren*). Fiecare Regiune era condusă de un lider regional (*Gebietsführer*), iar Cartierul General Regional (*Gebietsführung*) cuprindea un număr de șase departamente executive (*Hauptabteilungen*, abreviate HA¹⁶): HA I – Personal; HA II – Pregătirea premilitară și sportivă; HA III – Instruirea ideologică și activități culturale; HA IV – Obligații sociale; HA V – Construcții și locuințe; HA VI – Probleme juridice. Tabere de instruire și școli speciale, cum ar fi cele cu profil medical sau muzical, funcționau în fiecare Regiune. Cea mai înaltă autoritate locală a Tineretului Hitlerist o constituia Comandantul Garnizoanei (*Standortführer*), responsabil cu toate aspectele administrative derivate din agenda de lucru a Autorității Serviciului pentru Tineret (*Reichsjugenddienstpflicht*). Adesea, un comandant de garnizoană îndeplinea și funcția de comandant de regiment, unitatea de bază a Organizației Tineretului Hitlerist. Regimentul era condus de Bannführer, la rândul lui asistat de un Hauptstammführer (adjutant). Regimentele Tineretului Hitlerist formau o rețea organizatorică sofisticată ce reflectă obiectiv eficacitatea nazistă în ce privește sistemul birocratic; administrația propriu-zisă a Regimentului era asigurată de câte șase birouri executive (*Hauptstellen*), schemă ce corespundea exact celor șase departamente care compuneau Conducerea Organizației (*Haupt-Ämter*), respectiv celor șase Secțiuni Executive ce alcătuiau Cartierul General

¹³ Claudia Koonz, *The Nazi Conscience*, Harvard University Press, 2003, p. 27.

¹⁴ Un fel de „secretariat general” sau „comitet central” al Organizației. Adaptarea literară a fost singura posibilitate pentru înglobarea unor sintagme defnitorii care descriu mecanismele Statului Național-Socialist în terminologia specifică a istoriografiei române.

¹⁵ Acest departament a funcționat din octombrie 1944 până la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial.

¹⁶ Michael Buddrus, *Totale Erziehung für den totalen Krieg. Hitlerjugend und nationalsozialistische Jugendpolitik*, München, K.G. Saur Verlag GmbH, 2003, p. 243.

Regional. În structura organizatorică a fiecărui regiment funcționau câte trei unități speciale: unitatea motorizată (*Motor-Stamm*), unitatea aeriană (*Flieger-Stamm*) și unitatea de transmisiuni (*Nachrichten-Stamm*). În continuare, fiecare unitate (*Stamm*) era subîmpărțită în patru companii (*Gefolgschaften*), fiecare numărând câte 150 de tineri și trei plutoane (*Scharen*) a câte 50 de membri fiecare. Fiecare pluton era format din trei grupe a câte 15 membri¹⁷. Sistemul de numerotare a regimentelor corespundea organigramei din cadrul Wehrmacht-ului. În plus, fiecare regiment era denumit după numele vreunei zone geografice sau al unui personaj nazist. Indicativul numeric era exprimat prin cifre arabe, primul indicând compania, iar cel de-al doilea regimentul; astfel, 1/100 reprezenta prima Companie de Transmisiuni din Regimentul 100. Unitățile erau numerotate cu cifre romane; astfel, I/100 reprezenta prima unitate din Regimentul 100.

În teritoriile ocupate, Organizația Tineretului Hitlerist era reprezentată prin secții regionale aflate sub conducerea Centrelor de Comandă Teritoriale (*Befehlsstellen*), a căror structură replica întocmai schema cartierelor generale regionale. Nu numai Tineretul Hitlerist, dar și celelalte organizații anexe ale Partidului Național-Socialist erau prezente în toate teritoriile ocupate, ele fiind responsabile cu activitatea ideologică de diseminare a filosofiei naziste, utilizând o paletă complexă de instrumente propagandistice. Ținta primordială a prezenței instituțiilor naziste o constituiau, bineînțeles, etnicii germani care locuiau în afara Reichului¹⁸. Abordarea comunității germane din străinătate era concentrată pe atragerea etnicilor tineri în interiorul frontierelor germane, unde li se oferea gratuit posibilitatea de școlarizare și afiliere la organizațiile de tineret aflate sub oblăduirea conducerii naziste. Școlile tineretului nazist erau concepute astfel încât să formeze din punct de vedere politic și ideologic noi cadre atât pentru funcțiile administrative ale Organizației, cât și pentru Partid. Astfel, sistemul de școlarizare al Tineretului Hitlerist era structurat după următoarea schemă: (a) Școlile Regionale pentru Ofițeri (*Gebietsführerschulen*); (b) Școlile Naționale (*Reichsschulen*); (c) Oficiul pentru Afaceri Externe și Germanism (*Auslands- und Volkstumsamt*); (d) Institutele Naționale pentru Educație Politică (*Nationalpolitische Erziehungsanstalten*); (e) Academia pentru Tineretul Reichului de la Braunschweig (*Reichsjugendakademie*) și Școlile „Adolf Hitler” (*AH-Schulen*). Acestea din urma listei fuseseră concepute de Hitler însuși și funcționau ca instituții aflate sub directă coordonare a Partidului Național-Socialist. Fiecare școală se afla sub jurisdicția nemijlocită a secției regionale de partid și sub autoritatea Gauleiter-ului. Elevii erau selectați începând cu vârsta de 12 ani și trebuiau să corespundă condițiilor

¹⁷ SHAEF (Abreviere de la *Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force* – Cartierul General al Forței Expediționare Aliate). Evaluation and Dissemination Section, G-2 (Counter-Intelligence Sub-Division): *The Hitler Jugend (Hitler Youth Organisation)*. Compiled by MIRS (London Branch) from Material Available at Washington and London. (Declassified and Released by Central Intelligence Agency „CIA”: Sources Methods Exemption 3B28, Nazi War Crimes Disclosure Act, Date: 2007), p. 6–9.

¹⁸ Michael Buddrus, *Totale Erziehung für den totalen Krieg. Hitlerjugend und nationalsozialistische Jugendpolitik*, München, K.G. Saur Verlag GmbH, 2003, p. 824–835.

reglementate prin protocoale speciale. Școlile „Adolf Hitler” se defineau printr-un amestec ciudat de rigurozitate cazonă și extravagantă, aplicând programa de învățământ similară cu cea de liceu, punând un accent special pe artele marțiale, activități sportive și instruire motivațională destinată edificării unui atașament necondiționat față de cauza național-socialismului. În mod obișnuit, profesorii care predau în aceste școli erau absolvenți ai Academiei Tineretului din Reich de la Braunschweig, la rândul lor foști membri ai Tineretului Hitlerist. În perioada 1933 și 1938, în medie 4.000 de absolvenți ieșeau anual de pe porțile școlilor „Adolf Hitler”¹⁹.

Tema acestui studiu își regăsește obârșia în particularitățile acestei unități de elită din cadrul Forțelor Armate ale celui de-al Treilea Reich, încercând să formuleze o serie de răspunsuri la întrebările provocate de însăși problematica identificată. Pentru a înțelege cauzele performanțelor militare și ale fenomenalei forțe combative demonstrate de acești soldați, se impune mai întâi explicitarea „spiritului Hitlerjugend”, urmată de identificarea elementelor fundamentale ce caracterizează etosul special al luptătorilor din această divizie. Tinerii recruți aparținând Diviziei 12 SS „Hitlerjugend” reprezintă cea mai relevantă mostră, din punct de vedere sociologic, de generație educată etic, politic și ideologic, în cel mai pur spirit național-socialist și, pe cale de consecință, cercetarea de față își impune să clarifice în ce măsură implementarea întregii palete de ideologie nazistă a rezultat sau nu în crearea unei mașini de luptă mai eficiente decât restul unităților din Heer sau chiar Waffen-SS. A reușit sau a eșuat Partidul Nazist să producă cea mai eficientă categorie de războinici ? În acest vector al logicii, un număr de alte chestiuni subsecvente necesită abordarea: etosul „Hitlerjugend” este o rezultantă firească a transferului de ideologie nazistă în pregătirea psihologică și tehnico-strategică a soldatului sau o consecință inevitabilă a climatului general în care s-au consumat campaniile militare la care a participat? Derularea bombardamentelor aliate asupra populației și a țințelor civile a facilitat succesul propagandei și asumarea voluntară de către soldatul „Hitlerjugend” a agendei naziste, contribuind astfel, la consolidarea etosului specific ? Cu alte cuvinte, evoluția războiului, cu întreaga sa suită de consecințe dramatice pentru populația civilă a Germaniei, își are propria contribuție la cristalizarea unui spirit de luptă materializat prin creația „soldatului Hitlerjugend” ? Întrebările, cu tot bagajul lor controversat, nu se opresc aici. Eroismul, altminteri indiscutabil, al soldaților acestei divizii este o urmare directă a unui amplu proces insidios de inducere a fanatismului ? Cum se pot concilia dovezile irefutabile ale unui comportament fanatizat cu paleta largă de calități soldățești și chiar umane, precum camaraderia profundă și spiritul de sacrificiu care i-au animat pe acești soldați ? Și nu în ultimul rând, aici se deschide perspectiva unei verificări a înseși noțiunii de fanatism: este acesta în mod just definit de aserțiunea populară potrivit căreia „eroul unuia este fanaticul celuilalt” ?

---

¹⁹ Jürgen Schultz, *Die Akademie für Jugendführung der Hitlerjugend in Braunschweig*, Waisenhaus-Buchdruckerei & Verlag, 1978, passim.

În contextul eticii de război, abordarea chestiunii fanatismului devine o provocare complexă, generând energii polemice neașteptate. Din moment ce problematica fanatismului constituie o temă asociată în mod special cu Divizia 12 SS „Hitlerjugend” într-o măsură mult mai accentuată decât cu alte unități sau divizii din Waffen-SS, abordarea menită să aducă lumină în acest caz va fi dezbătută multidisciplinar și va apărea recursiv de-a lungul acestei lucrări. Fanatismul presupus sau real al soldatului „Hitlerjugend” va fi analizat în convergență cu alte particularități ale subiectului, cum ar fi: performanța militară, motivația combativă și acumularea ideologică. Astfel, întrepătrunderea acestor elemente îmbogățește instrumentarul de analiză, reliefând semnificațiile lor volitive.

Ideologie

Barbarizarea conștiinței umane – teorie conceptualizată de Omer Bartov – caracterizează într-o măsură definitorie exploatarea tinerei generații din Germania în perioada finală a celui de-Al Doilea Război Mondial. Implicarea copiilor și adolescenților în afacerile oribile ale celui de-al Treilea Reich era o stare de fapt încă din 1942, când sute de mii de băieți, cu fețele emaciate de suferință și epuizare, puteau fi văzuți săpând tranșee și capcane pentru tancuri sau manipulând baterii antiaeriene, în timp ce mii de fetițe și adolescente erau obligate să presteze muncă de infirmiere sau de asistență medicală în spitalele supra-aglomerate. Grupuri numeroase de copii erau, de asemenea, obligate să recupereze fragmente de metal, fier vechi sau structuri metalice contorsionate de explozii, de care industria grea germană avea atâta nevoie. Alții, mai „norocoși”, fuseseră desemnați să însoțească brigăzile de pompieri care îi foloseau la stingerea incendiilor provocate de bombardamentele aeriene ale aviației anglo-americane. În Germania copilăria se evaporase ca un abur. Încă de la începutul anilor '30, Hitler își devoalase planul pe care îl pregătea pentru tânăra generație:

„Voi începe cu cei tineri. Cei bătrâni sunt lași, obosiți și deformați de un trecut umilitor din cauza reflexului de servilism. Priviți la tinerii noștri magnifici ! Tineri ca ei nu se mai găsesc în întreaga lume ! Cu ei voi construi o lume nouă !”²⁰

În cadrul Tineretului Hitlerist, milioane de copii învățaseră cum să moară, nu cum să trăiască. Erau insinuate vechile teorii germanice care promovau moartea ca pe o misiune fundamental-mesianică pentru cei vii, iar copiii celui de-al Treilea Reich, deopotrivă cu întreaga generație tânără, erau recipienții acestui program de depravare morală. Wolfgang Borchert, unul dintre supraviețuitorii experimentului, oferă o mărturie inedită asupra deziluziei și disperării generale:

„Generația noastră nu are conștiință și nici profunzime, pentru că adâncimea noastră este un abis. Generația noastră nu cunoaște fericirea, nici căldura căminului, nici noțiunea de rămas bun. Soarele nostru este insignifiant, dragostea noastră –

²⁰ Hermann Rauschning, *The Voice of Destruction*, New York, G.P. Putnam's Sons, 1940, p. 22.

neîndemânică, iar tinerii noștri sunt lipsiți de tinerețe. Pentru generația noastră nu există nici bariere, nici limite, nici constrângeri, nici protecție. Generației noastre i s-a confiscat copilăria și a fost cufundată într-o lume oribilă construită chiar de cei pe care îi detestăm. Generației noastre i s-a confiscat Dumnezeu, pentru că suntem o generație fără Dumnezeu acela căruia i-am fi putut dărui inimile în mijlocul furtunii. Suntem generația fără ancoră și fără recunoaștere.”²¹

Constructul social-politic și militar al celui de-al Treilea Reich nu poate fi conceput în absența masivei contribuții a Tineretului Hitlerist, pe care Gerhard Rempel îl compară cu un „incubator care a păstrat substanța politică a sistemului prin salvagardarea privilegiilor de partid și prin prevenția oricărei inițiative de opoziție”²². Cu ocazia Congresului de la Nürnberg²³ din septembrie 1934, Führer-ul Germaniei a lansat un discurs incendiar:

„Trebuie să vă dedicați principiului loialității de la cea mai fragedă vârstă. Tineretul de mâine al Germaniei trebuie să aibă trupul zvelt, agil și rapid ca un ogar, rezistent ca pielea și dur ca oțelul. Ceea ce pretindem noi de la tineretul german este cu totul diferit de ceea ce trecutul a așteptat de la tineretul lui. Trebuie să clădim un om nou, astfel încât să dăruim poporului german o nouă viziune care să reunească pe toți oamenii în jurul acestei viziuni și să construim împreună un nou mod de viață. Aceasta este cea mai măreață sarcină pe care poporul nostru o are de îndeplinit în acest secol. Pentru prima oară în istoria poporului nostru, un Imperiu²⁴ s-a ridicat ca urmare a voinței întregii națiuni. Nici în viitor nu voi fi altceva decât am fost în trecut: sfătuitoarea poporului meu, învățător al poporului meu și conducător al poporului meu.”²⁵

Fragmentul din discursul redat mai sus devoalează substanța social-darwiniană a conceptului politic aflat la baza național-socialismului²⁶. Iar cu ocazia Congresului de la Nürnberg din anul următor, enunțul avea să fie mult mai imperativ pentru proiectului Noii Ordini:

„Vreau un tineret athletic, în ochii căruia să strălucească mândria și independența unei păsări răpitoare. [...] Frumoși și puternici trebuie să fie oamenii mei ! Voi eradica mii de ani de domesticire, numai așa voi avea în fața mea cel mai pur și mai nobil material uman, cu care voi putea crea o *nouă ordine*.”²⁷

²¹ Wolfgang Borchert, *Die Hundeblyme – Erzählungen aus unseren Tage*, Hamburgische Bücherei, 1947, p. 14.

²² Gerhard Rempel, *Hitler's Children. The Hitler Youth and the SS*, Chapel Hill and London, The University of North Carolina Press, 1989, p. 14.

²³ Faimosul discurs al lui Adolf Hitler a fost ținut cu prilejul Congresului Annual de la Nürnberg din anul 1934; este redat integral în filmul propagandistic realizat de Leni Riefenstahl, intitulat *Triumph des Willens* („Triumful voinței”).

²⁴ În discursul original – *Reich*.

²⁵ Fragment din discursul lui Hitler adresat Tineretului Hitlerist la Congresul Anual de la Nürnberg: *RG-60.0745. Film ID: 501/September 1934*, Nuremberg, Germany.

²⁶ Rainer Zitelmann, *Hitler: Selbstverständnis eines Revolutionärs*, Hamburg, Berg Verlag, 1987, p. 15, 466.

²⁷ Catrine Clay, *Trautmann's Journey. From Hitler Youth to FA Cup Legend*, Yellow Jersey Press, 2011, p. 28.

„Actul vostru de prezență aici, în această zi, ilustrează o realitate vizibilă pretutindeni în Germania, de aceea dorim ca voi, băieții și fetele germane, să îndepliniți tot ce năzuim pentru Germania. Prin voi înșivă, vrem să fim un singur popor. Vrem o societate fără caste, fără ierarhii, iar voi trebuie să creșteți într-un climat de respingere a acestor tare. Vrem să vedem un singur Reich, iar voi să vă educați în acest sens. Vrem ca acest popor să fie supus, iar voi trebuie să deprindeți această obediență în voi înșivă. Vrem ca acest popor să iubească pacea, dar în același timp, să fie curajos; voi, de asemenea, trebuie să fiți deopotrivă iubitori de pace, dar și puternici. Nu vrem ca acest popor să devină molatec, ci puternic, de aceea trebuie să vă oțeliți în tinerețea voastră. Trebuie să învățați ce este sacrificiul și să nu vă prăbușiți niciodată. Orice creăm noi astăzi, orice săvârșim, vor pieri cu toate. Dar prin voi, Germania va trăi etern. [...] Germania se aștepta înaintea voastră, Germania mășăluiește alături de noi, Germania ne urmează !”²⁸

Antrenamentul fizic în Organizația Tineretului Hitlerist era astfel conceput încât, urmând indicațiile Führer-ului, să se realizeze un veritabil supraom, iar pentru atingerea acestui deziderat a fost înființat un organism special, capabil să asigure conceperea și implementarea unui program științific de instruire fizică. Noua organizație s-a numit Liga Național-Socialistă pentru Pregătire Fizică (*Nationalsozialistischer Reichsbund für Leibesübung*), aflată sub comanda unor profesioniști în elaborarea de programe de antrenament premilitar. Acesta debuta cu o schemă de instrucție de front elementară, ce se derula pe o perioadă de două-trei săptămâni, în care erau incluse exerciții de tragere cu armament de calibru mic (pistoale și alte arme de asalt ușor) și aruncarea grenadelor. Acest program de familiarizare cu activitățile militare era menit să prefăteze Tabăra de Vară (*Sommerlager*), în care participantul aprofunda instrucția anterioară²⁹. Programul de instruire cuprindea, inevitabil, o importantă componentă ideologică, și anume însușirea „viziunii” hitleriste asupra lumii (*Weltanschauung*). Pregătirea ideologică era livrată cel puțin o dată pe săptămână sub coordonarea unor instructori având rang de conducere în Tineretul Hitlerist. Aceștia își predau cursurile utilizând așa-zisele „paragrafe educaționale”³⁰ (*Schulungsbriefe*); cursanții trebuiau să învețe pe de rost pasaje vaste de verbiaj național-socialist, scopul fiind acela de însușire a terminologiei specifice naziste³¹. Desfășurarea precipitată a evenimentelor avea să devoaleze o tendință comportamentală neașteptată ca urmare a canalizării energiilor juvenile în direcția activităților războinice; e vorba despre emergența unui proces neintenționat de către Oficiul Central de Conducere al SS și anume diminuarea

²⁸ Fragment din discursul lui Hitler adresat Tineretului Hitlerist la Congresul Anual de la Nürnberg: RG-60.0745. Film ID: 501/September 1934, Nürnberg, Germany.

²⁹ Christian Zentner și Friedemann Bedürftig, *The Encyclopaedia of the Third Reich*, Macmillan Publishing, 1991, p. 433–436.

³⁰ Artur Axmann, *Das modernste nationalsozialistische Erziehungsmittel*, (DJD 36, 1940), p. 247–275.

³¹ Christian Zentner și Friedemann Bedürftig, *The Encyclopaedia of the Third Reich*, Macmillan Publishing, 1991, p. 433–436.

dramatică a entuziasmului tineretului față de voluntarismul de a se înrola în Divizia 12 SS „Hitlerjugend”. Concomitent cu dilatarea reticenței, generația tânără a început să manifeste un tot mai evident indiferentism față de oferta Waffen-SS în general. Trecute erau vremurile când centrele de recrutare în Waffen-SS erau asaltate nu doar de tinerii germani, ci și de omologii lor din țări satelite și chiar inamice Germaniei.

Programul de instruire a tânărului hitlerist urmărea o schemă ambivalentă ai cărei poli erau instruirea ideologică și cea militară. În mijlocul acestei bipolarități, viitorul soldat „Hitlerjugend” era subiectul unor acumulări laborioase; instrucția ideologică se fundamenta pe darwinismul social promovat de Hitler – în esență, un amalgam între socialism și evoluționism, cu accent pe „selecția naturală” – și însușirea preceptelor naziste, definite prin conceptul de rasă, antisemitism, naționalism germanic³² și misticismul arian. Instrucția militară cuprindea, în mod simetric, două componente: edificarea etosului combativ prin inocularea sentimentului de apartenență la un grup elitist, în paralel cu promovarea spiritului de echipă, respectiv inițierea în tactica de luptă, subsumate motivației obținute prin îndoctrinare politică și rasială³³.

Mulți dintre specialiștii în tema Germaniei naziste combină metoda relatării istoriei personale a oamenilor obișnuiți³⁴ cu descrierea vieții lor de zi cu zi, în așa numita *Alltagsgeschichte*³⁵. De exemplu, profesorul Michael Wildt a inițiat, în premieră pentru istoriografia germană, o cercetare amănunțită a personalului Oficiului Central de Conducere al SS (abreviat SS-FHA³⁶), cu începere din 1939; astfel a ajuns la concluzia că vasta majoritate a funcționarilor din eşalonul de conducere aparțineau unei „generații specifice”, născută imediat după 1900, recte într-o perioadă când aceștia erau suficient de maturi încât să-și amintească de Primul Război Mondial, dar care nu avuseseră ocazia să participe la el³⁷. Este vorba despre părinții care aveau să dea naștere acelor copii ce vor deveni „Tineretul Hitlerist”, iar ulterior „soldați Hitlerjugend”, adică o generație ce dobândise pachete socio-culturale bine înrădăcinate în Republica de la Weimar. Cu alte cuvinte, „actorii” Diviziei 12 SS erau produsul societății și al timpului cărora le aparțineau. O abordare inedită

---

³² *Völkisch Nationalismus*, tradus printr-o radicală orientare naționalist-rasială, specifică germanismului nazist.

³³ Bernd Wegner, *Hitlers Politische Soldaten: Die Waffen-SS 1933–1945*, Paderborn, Ferdinand Schöningh Verlag, 2010, p. 73.

³⁴ Krista Cowmann, *Collective biography in researching the past*, în vol. *Research Methods for the Arts and the Humanities: Research Methods for History*, Simon Gunn, Lucy Fraire, Lucy (eds.), Edinburgh University Press, 2011, p. 92.

³⁵ *Alltagsgeschichte* – „istoria de fiecare zi” – reprezintă o formă de „microistorie” conceptualizată de către istoricii vest-germani Alf Lüdke și Hans Medick către finele anilor '60. Pentru detalii, vezi: Alf Lüdke, *Alltagsgeschichte*, Frankfurt/New York, Campus, 1989; Peter L. Berger și Thomas Luckmann, *Die gesellschaftliche Konstruktion der Wirklichkeit. Eine Theorie der Wissenssoziologie*, Frankfurt am Main, 2003, etc.

³⁶ SS-FHA – abreviere de la *SS-Führungshauptamt* – Oficiul Central de Conducere al Organizației SS.

³⁷ Michael Wildt, *Generational Experience and Genocide – A Biographical Approach*, în Berghahn and Lässig, *Biography: Between Structure and Agency*, p. 148.

a conceptului *Alltagsgeschichte* aparține istoricilor Martin Broszat și Detlev Peukert în demersul de contrabalansare a tendințelor istoriografice legate de cel de-al Treilea Reich prin care se creaseră îngeri și demoni deopotrivă³⁸. Prin metoda propusă de cei doi istorici se recunoaște faptul că toate persoanele care au trăit în acea perioadă reprezintă, în realitate, o varietate umană complexă, fiind adesea într-o stare de confuzie asemenea oamenilor din zilele noastre. Ca și Michael Wildt, istoricul britanic Antony Beevor sugerează că analiza motivației care a prefăcut anumite comportamente discutabile trebuie în mod necesar conectată cu examinarea critică a societății modelate de conducerea național-socialistă, adică a mediului social și cultural în care acei oameni au trăit. Exact aceasta este metoda prevalentă utilizată în acest studiu: analiza tipologiei recrutului „Hitlerjugend” în conjuncție cu particularitățile făurite de contextul politic, social și cultural care au exercitat o înrâurire profundă asupra formării caracterologice a viitorului „soldat Hitlerjugend”. Abordarea se bazează pe o logică algoritmică simplă: (1) identificarea și definirea locației copilului, adolescentului și, în final, ale „soldatului Hitlerjugend”, luându-se în considerație toți parametrii mediului specific; (2) examinarea particularităților de mediu care au influențat dezvoltarea emoțională și intelectuală a individului; (3) definirea specificității ideologice, politice și psihologice. Istoria, ca disciplină ce se adresează exclusiv trecutului, nu poate fi asimilată științelor experimentale, din această cauză, experiențele personale acumulate în serii de compuneri istorice nu pot oferi metode suficient de explicative. Experiențele personale din istoria recentă sunt adesea însoțite de o mai profundă înțelegere a fenomenelor și cauzelor, chiar dacă la un nivel personal exclusiv experimental. Poate fi una dintre cauzele clivajului, aparent ireconciliabil, între istoricii est-europeni contemporani care tratează problematica comunismului și național-socialismului dintr-o perspectivă identică, și omologii lor occidentali care discern comunismul printr-o analiză critică mult mai permeabilă.

Etosul combativ al soldatului Hitlerjugend

Mitologizarea istoriei contemporane a atins cote fără precedent încă de la Primul Război Mondial, însă ideologizarea masivă s-a manifestat plenar abia cu ocazia celui de-Al Doilea, ea fiind, până în prezent, cea mai teoretizată dintre toate conflagrațiile istoriei. Captivă între aceste canoane, istoria Germaniei Naziste în general și cea a Waffen-SS-ului în particular a fost scrisă după cum s-a și derulat, și anume într-o paradigmă a ideologiei dense. Toate armatele moderne sunt supuse procesului de îndoctrinare, iar anumite strategii de ideologizare menite să consolideze motivația combativă sunt și astăzi uzitate, uneori la aceeași intensitate ca și cu opt decenii în urmă. Waffen-SS este percepută drept cea mai ideologizată armată din toate timpurile,

---

³⁸ Richard J. Evans, *Rereading German History 1800-1996. From Unification to Reunification*, Taylor & Francis e-Library, 2003, p. 242.

în primul rând, din cauza atașamentului radical față de Adolf Hitler³⁹, a devotamentului pentru îndeplinirea misiunii Partidului Național-Socialist și a dimensiunii doctrinare complexe demonstrate în direcțiile politică, militară și rasială. Soldatul din Waffen-SS a beneficiat de un program de instruire politică mai dens, dar nu semnificativ, decât restul trupelor din Wehrmacht, prin urmare asumția de îndoctrinare nazistă superioară este justificată doar limitat. O singură excepție notabilă: soldatul Diviziei 12 SS „Hitlerjugend”, care, anterior încorporării, acumulase cea mai intensă educația „ariană” posibilă, prin participarea sa îndelungată la instituțiile Tineretului Hitlerist. Istoriografia germană contemporană examinează posibilitatea existenței altor motivații decât cele rezultate firesc de pe urma ideologiei naziste, care stau la baza unui set de comportamente specifice asociate etosului SS. Acest nou curs analitic este explorat, printre alții, de Alf Lüdtke, care deplasează centrul de greutate de pe ideologia nazistă, considerată de *mainstream*-ul cercetătorilor drept principalul factor mobilizator, către voluntarismul conștient al făptuitorilor – așa-numitul *Eigensinn* – adică manifestarea spontană, voluntară a subiectului în scopul propriei afirmări⁴⁰. Noua teorie operează cu o paletă de semnificații complementare: conceptul *Eigensinn*, ușor de identificat în sute de lucrări în limba germană, întrunește, în majoritatea situațiilor, o conotație negativă, referindu-se îndeosebi la indisciplina juvenilă. Așadar, un copil „cu propria minte” (*eigensinniges Kind*) este în mod obișnuit perceput ca un „copil cu probleme”, rezistent și reticent la asimilarea unui program educativ. Pentru istoricii afiliați sistemului *Alltagsgeschichte*, conceptul *Eigensinn* se traduce printr-o metodologie de la sine înțeleasă. Pe scurt, *Eigensinn* este o metodă utilizată atunci când se încearcă identificarea și cuantificarea unor comportamente individuale în contextul puterii sociale și în sfera dominației sociale. Inițial, grupul istoric vizat de Alf Lüdtke era constituit din muncitori în industrie, iar studiul se adresa comportamentelor și relațiilor sociale ale acestora. În 1994 a scris un eseu intitulat *Disgruntled Loyalty of Industrial Workers in the GDR*⁴¹, în care a lansat ipoteza preluării unui întreg set de habituri comportamentale din Germania Nazistă care au fost transferate în Germania comunistă postbelică, unde muncitorii erau confrunțați, aproape identic, cu sarcini atât rezonabile, cât și nerezonabile, impuse de mediul politic și statul totalitar:

„Îndeplinirea obligațiilor față de colegi, vecini și rude erau echilibrată de o prudentă depărtare de aceștia toți, i.e. *Eigensinn*. Acesta nu a dispărut odată cu înfrângerea Germaniei Naziste în 1945, dimpotrivă, *Eigensinn* i-a capacitat pe acești indivizi să «se descurce» în viața de zi cu zi, îndeosebi în perioada de început a noii ordini politice și economice.”⁴²

³⁹ Bernd Wegner, *Hitlers Politische Soldaten: Die Waffen-SS 1933-1945*, Ferdinand Schöningh, 2010, p. 71.

⁴⁰ Pentru detalii, vezi Alf Lüdtke, *Alltagsgeschichte. Zur Rekonstruktion historischer Erfahrungen und Lebensweisen*, Frankfurt am Main, 1989.

⁴¹ Fidelitatea dezamăgită a muncitorilor din industria Republicii Democratice Germane.

⁴² Alf Lüdtke, „*Helden der Arbeit*” – *Mühen beim Arbeiten. Zur mißmutigen Loyalität von Industriearbeitern in der DDR*, (H. Kaeble, J. Kocka, H. Zwar [Hg.], Stuttgart: *Sozialgeschichte der DDR*, 1994), p. 189.

În concluzie, *Eigensinn* se poate interpreta ca o atitudine respondentă individuală la asaltul factorilor socio-politici în scopul autoconservării și autopromovării. Teoria care decurge de aici este destinată desființării metodei „reflex” de responsabilizare prin excelență a propagandei, drept unica vinovată pentru comportamentele și acțiunile indivizilor care trăiesc într-un anumit sistem coercitiv. Mai mult decât atât, *Eigensinn* ar oferi o ipoteză de lucru alternativă în ce privește practicile sensibile de înrolare voluntară în Waffen-SS a indivizilor care, oricum, erau confrunțați cu perspectiva înrolării în alte departamente ale Wehrmacht-ului, prin urmare prima variantă li se înfățișa mult mai seducătoare, prin prisma oportunităților sociale și profesionale ulterioare satisfacerii stagiului militar.

Istoriografia germană contemporană avansează și supoziția unor motivații alternative pentru înrolarea voluntară în Waffen-SS, cum ar fi „energiile auto-mobilizatoare”, de asemenea elemente menite să degreveze într-o anumită măsură responsabilitatea regimului politic. Această variantă de studiu este ilustrativ reprezentată de cartea istoricilor Sönke Neitzel și Harald Welzer intitulată *Soldaten*⁴³, în care se atestă existența dorinței genuine de a ucide cu entuziasm, un *modus operandi* considerat, până deunăzi, specific soldaților din Waffen-SS și definirea acestei maniere drept rezultanta sentimentului de apartenență la un anumit grup. Atingerea unei asemenea stări de spirit se poate realiza însă și beneficiind de concursul unui procedeu educațional insidios. Este de semnalat recursul pe care cei doi autori îl fac la instrumentele psihologiei sociale, un instrument susceptibil de a creiona răspunsul la motivația transformării unui individ, aparent normal, într-un personaj sinistru, apt de a executa acțiuni diabolice inexplicabile. Un alt istoric german care formulează dubii cu privire la blamarea exclusivă a ideologiei naziste este Peter Lieb; acesta consideră că îndoctrinarea național-socialistă este doar unul dintre factorii declanșatori pentru comportamentul tipic al soldatului german în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. În ce privește cazul specific al soldatului Hitlerjugend și al etosului său, trebuie stabilit mai întâi în ce măsură educația nazistă și-a exercitat rolul în formarea sa premergătoare recrutării. Aici pot fi utilizate instrumente ce aparțin conceptelor *Eigensinn* și „energiilor auto-mobilizatoare”. Cu toate acestea, nu trebuie omis faptul că cerințele riguroase pentru voluntariatul în Waffen-SS, așa cum fuseseră stipulate în 1934⁴⁴, au putut fi aplicate cu strictețe numai până la izbucnirea războiului. Din momentul declanșării operațiunilor de război, rigoarea încorporării în Waffen-SS a scăzut semnificativ⁴⁵, astfel încât, către anul 1943, când întregul Front de Răsărit se prăbușise, Waffen-SS nu mai putea pretinde statutul de forță de elită, din cauza prevalenței numerice asupra calității promovate prin abandonarea voluntariatului și instituirea

---

⁴³ Vezi, Sönke Neitzel și Harald Welzer, *Soldaten. Protokolle von Kämpfen, Töten und Sterben*, Fischer Verlag, 2011.

⁴⁴ Adrian Weale, *The SS: A New History*, Little Brown, 2008, p. 28.

⁴⁵ Bernd Wegner, *Hitlers Politische Soldaten: Die Waffen-SS 1933-1945*, Ferdinand Schöningh, 2010, p. 136.

încorporării obligatorii⁴⁶. Coroborând aceste evoluții cu faptul că Divizia 12 SS „Hitlerjugend” nu a practicat decât la scară extrem de redusă recrutarea voluntară, întreaga ipoteză a energiilor auto-mobilizatoare, pertinentă pentru eşaloanele din perioada 1934-1943, devine hazardată.

Divizia 12 SS „Hitlerjugend” a fost ultima dintre formațiunile Waffen-SS formată exclusiv din etnici germani considerați de autoritățile naziste drept „rasă pură”. În scurta sa existență, această unitate a traversat o perioadă alcătuită din două secvențe distincte, conștând din nouă luni de instrucție militară, respectiv din alte zece luni caracterizate prin cea mai concentrată din punct de vedere evenimential succesiune de operațiuni militare din istoria celui de-Al Doilea Război Mondial: campania din Normandia, ofensiva din Ardeni și ofensiva din Ungaria. Divizia a fost constituită din cei mai instruiți tehnico-tactic și cei mai îndoctrinați politic soldați, pe care Germania Nazistă i-a putut mobiliza în etapa finală a războiului. Cei mai mulți dintre soldații Diviziei 12 SS „Hitlerjugend” s-au distins prin calități combative de excepție, pe de o parte, dar și printr-un comportament reprobabil în raport cu prizonierii de război. Atitudinea violentă, sângeroasă uneori, se poate examina în contextul aparte specific mediului respectiv, al ideologizării profunde acumulate de-a lungul programului de instrucție. Luând în considerație aceste elemente, se pot formula primele întrebări urmărite în studiul de față: în primul rând, trebuie examinat în ce măsură calitățile soldățești pretinse de Wehrmacht se deosebeau de cele existente în alte armate ale timpului; în ce măsură aceste calități volitive și tehnice se deosebesc de cele asumate de armatele moderne contemporane; în al doilea rând, se impune stabilirea dublului standard, dacă acesta se evidențiază, între misiunea angajată de soldații din Waffen-SS și cea a militarilor din celelalte forțe ale Armatei Germane. În ce-i privește pe Aliați, un manual al Armatei Americane publicat în 1952, deci la numai câțiva ani după terminarea ostilităților, enumeră o serie de calități ostășești pe care toți „soldații americani buni” trebuie să le îndeplinească: onestitate, curaj, autocontrol, decență și conștiință de sine⁴⁷. Steve Griffin, ofițer în retragere și fost combatant al Armatei Americane, subliniază importanța covârșitoare a camaraderiei, ca liant social în timpul bătăliei⁴⁸. Printre alte calități, deja enumerate, Griffin menționează capacitatea de luare a deciziilor, aptitudini de conducere, păstrarea sângelui rece, tenacitate în luptă, dozarea efortului astfel încât motivația combativă să fie păstrată la un nivel înalt și spiritul de sacrificiu. După cum se poate observa, anumite însușiri necesare unei eficiențe combative sunt comune indiferent de epocă sau loc. În privința Armatei Germane, una dintre primele aserțiuni caracteriale îi aparține

---

⁴⁶ *Ibidem*, p. 313, 325.

⁴⁷ Brett și Kate McKay, *The Art of Manliness: The Character of a Soldier*, Section VII, Semper Virilis Publishing, 2014.

⁴⁸ Steve Griffin, *In Battle a Soldier's Heart is Revealed* („The New York Times”: *At War*. Issue: October, 2011).

lui Churchill, cu ocazia mesajului transmis prin radio la 22 iunie 1941, când a comparat mașina de război a lui Hitler cu un roi de lăcuste:

„Această mașinărie de război nazistă, cu ofițerii ei prusaci, plini de ifose, cu pintenii zornăitori și mulțimea brută de soldați huni, năvălind ca niște roiuri de lăcuste târâtoare ...”⁴⁹

În memoriile sale publicate după terminarea războiului, Churchill avea să ofere o perspectivă cu totul diferită; în notele sale comparative în ce privește cele două tabere de pe frontul din Normandia, autorul admitea superioritatea tehnică și managementul de război ale germanilor⁵⁰. Una dintre primele analize a performanței tehnico-tactice a soldaților din cel de-Al Doilea Război Mondial a fost realizată de un fost colonel al Armatei Americane, totodată analist de război și strateg, Trevor Dupuy. În urma studiilor sale a concluzionat că, în medie, 100 de soldați germani echivalau în eficiență cu 120 de soldați britanici sau americani, respectiv cu 200 de luptători ai Armatei Roșii. Observațiile lui Dupuy se fundamentau pe anumite calcule concrete:

„Infanteria germană a reușit în mod frecvent să producă pierderi în rândurile trupelor britanice și americane cu aproximativ 50% mai mari decât reciproc, aceasta desfășurându-se în toate împrejurările, în atac și în defensivă, iar uneori, în condiții de inferioritate numerică și adesea fără sprijin aerian.”⁵¹

Aserțiunea lui Dupuy infirmă categoric alegațiile larg colportate în etapa incipientă a celui de-Al Doilea Război Mondial, conform cărora soldatul german obișnuit era descris ca fiind lipsit de imaginație, docil, brutal și foarte îngust din punct de vedere intelectual. Re-evaluarea imaginii iconice de tip „zombie-like obedience”, alipite de obicei structurilor militare germane, este și concluzia lui Ben Shepherd, istoric al Universității Caledoniene din Glasgow, care sesizează importanța ideologiei naziste în economia edificării calităților atât de promovate în Wehrmacht: temeritate, anduranță, abilitatea de a identifica și maximiza resursele disponibile, tăria de caracter și camaraderia⁵². În studiul său, Shepherd remarcă tenacitatea cu care structurile Forțelor Armate Germane au impus, chiar și în perioada finală a războiului, menținerea unui standard ridicat de administrare a instrucției tehnico-tactice și a conservării moralului trupelor în condițiile în care înfrângerea se prefigura tot mai limpede. Ben Shepherd recurge, de asemenea, la calcule comparative consultând statistic efectivele angajate de părțile combatante în timpul Bătăliei pentru Normandia și ajunge la concluzia că fiecare 100 de soldați germani au avut de înfruntat, aproape permanent, câte 150 de soldați aliați⁵³.

⁴⁹ James L. Godfrey, *The Grand Alliance*. Volume III of the *Second World War*; by Winston Churchill, Houghton Mifflin Company, 1950, p. 371.

⁵⁰ Winston Churchill, *The Second World War*, Volume I: *The Gathering Storm*, Boston, 1948, p. 581–582.

⁵¹ Trevor N. Dupuy, *Hitler's Last Gamble: The Battle of the Bulge, December 1944 – January 1945*, Harper Collins, 1994, p. 498–500.

⁵² Ben H. Shepherd, *Hitler's Soldiers: the German Army in the Third Reich*, Yale University Press, 2016, p. 396.

⁵³ *Ibidem*, p. 87.

Charles Sydnor, istoric specializat în Holocaust, de obicei extrem de critic la adresa oricărei forme de glorificare a militarismului german, prin urmare un specialist ce nu poate fi suspectat de lipsa echidistanței, recunoaște „calitățile de luptă formidabile ale soldaților germani”⁵⁴. În 1945, cu câteva săptămâni înainte de capitularea Germaniei, Departamentul de Război al Statelor Unite a editat un „manual tehnic” intitulat *Handbook on German Military Forces*, al cărui conținut se baza pe rapoarte obținute de serviciile de informații; în mod surprinzător, aceste referate afirmau că, în pofida tuturor adversităților, armata germană era încă rezilientă și funcțională:

„[...] în ciuda lipsei acute de armament, muniție, combustibil, mijloace de transport și rezerviști, Armata Germană pare să funcționeze cu aceeași precizie tradițională și să depășească toate dificultățile, aparent insurmontabile, cu o celeritate remarcabilă. Numai lovind-o neîncetat din toate părțile se poate dobândi colapsul acesteia [...]”⁵⁵

Din citatul de mai sus se poate desprinde concluzia că victoria împotriva Wehrmacht-ului, privat de toate resursele imaginabile, avea să fie orice, mai puțin o sarcină facilă, iar pentru victoria finală se impunea necesitatea unor strategii de atacuri combinate. În inima acestei mașinării fenomenale de luptă se afla Waffen-SS, cu trupele sale de elită destinate situațiilor fără ieșire. Același *Handbook on German Military Forces* oferea și explicații asupra acestui fenomen al duranței absurde:

„Energia inexplicabilă a acestei rezistențe nu este, în general, explicată. Ar putea fi aflată dincolo de calitatea armamentului, excelența instrucției și a conducătorilor militari, de eficiența doctrinei strategice sau de eficiența procesului de control la toate eșaloanele. Această energie ar putea fi întrezărită în lunga tradiție militară a națiunii germane care, singură, facilitează valorificarea combinativă a tuturor acestor factori.”⁵⁶

Desigur, manualul tehnic al Departamentului de Război nu poate fi considerat nici pe departe drept o sursă infailibilă care descrie starea de spirit a Armatei Germane, însă constituie un avertisment relevant în ce privește laxitatea cu care unii observatori ai scenei operațiunilor militare au apreciat sau desconsiderat forța letală a mașinii de război germane în faza sa finală.

Revenind la cazul Diviziei „Hitlerjugend”, nu poate fi omis faptul că însuși motivul pentru care a fost creată a derivat din nevoia de a contracara disfuncționalitățile și dificultățile inerente perioadei de după prăbușirea Frontului de Est și iminenței invaziei Aliatilor în vestul Europei. Întreaga paletă de calități militare care au jucat un rol pivotant în perioada marilor succese înregistrate de

⁵⁴ Charles W. Jr. Sydnor, *Soldiers of Destruction. The SS Death's Head Division, 1933–1945*, Princeton University Press, 1990, p. 208.

⁵⁵ War Department, *Technical Manual TM-E 30-451: Handbook on German Military Forces*, United States Government Printing Office, 1945, p. 2.

⁵⁶ *Ibidem*.

Wehrmacht în prima parte a războiului, trebuia resuscitată prin contribuția unui etos excepțional pe care nu doar trupele din Waffen-SS îl puteau aplica, ci, în mod extraordinar, nou creată divizie: această formațiune își extrăsese resursa umană din însăși instituția educațională cea mai puternică a nazismului – Organizația Tineretului Hitlerist a Partidului Muncitoresc Național-Socialist German. În ce măsură spiritul hitlerist al organizației de tineret a răzbătut intact în rândurile Diviziei „Hitlerjugend”, aceasta este o temă complexă și separată. Tinerii recruți ai Diviziei 12 SS reprezintă cel mai omogen și compact microsistem social alcătuit din exemplare ale unei generații născute în ultimii ani ai Republicii de la Weimar, beneficiară *in corpore* de programul educativ național-socialist, sub influența căruia au crescut și s-au dezvoltat intelectual și cultural. Acești tineri nu au cunoscut nimic în afara național-socialismului și a preceptelor sale între care darwinismul social, antisemitismul și conceptul de rasă (*Rassenkonzept*) au constituit repere fundamentale zidite la baza întregului lor sistem de valori. Majoritatea covârșitoare a recruților⁵⁷ din Divizia 12 SS „Hitlerjugend” era născută în 1926, anul care coincide, în mod simbolic, cu înființarea Ligii Național-Socialiste a Studenților (*Nationalsozialistischer Deutscher Studentenbund*), una dintre primele organizații de tineret ale Partidului Nazist. Așadar, Bătălia pentru Normandia a fost purtată de către soldați care fuseseră subiecții unei îndoctrineri ideologice fără precedent în istoria omenirii, iar această alegație se referă la *toate* părțile implicate în conflict. Nu doar despre trupele germane, dar și despre personalul Armatei Americane se poate afirma că a beneficiat de ambianța unui context propagandistic compozit. Atât americanii, cât și britanicii în congruență cu canadienii au utilizat instrumentele unei propagande sofisticate menite să disemineze și să conserve o ură dogmatică împotriva inamicilor din Axă, îndeosebi împotriva germanilor. Despre dimensiunea nebănuită a propagandei întrebuițate de Aliți scrie istoricul american Clayton Laurie:

„În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, Statele Unite a inițiat împotriva Germaniei Naziste o campanie propagandistică de o magnitudine fără precedent în istoria americană. Între 1939 și 1945, cel puțin șapte organizații federale au fost implicate în operațiuni specifice denumite fie propagandă, fie război psihologic sau activități de informații. Trei dintre aceste instituții, *Overseas Office of War Information (OWI)*, *Office of Strategic Services Morale Operations Branch (OSS MO)* și Armata Americană, au desfășurat pachetul strategic de ofensivă a propagandei în Europa după anul 1941.”⁵⁸

Despre efectul acestei propagande exercitate asupra militarilor din ambele tabere depune o mărturie greu de contestat violența extremă dovedită pe câmpurile de luptă din Normandia, în vara anului 1944.

⁵⁷ Afirmația este valabilă pentru ciclul de recrutare/incorporare din toamna anului 1943.

⁵⁸ Clayton D. Laurie, *The Propaganda Warriors. America's Crusade Against Nazi Germany*, University Press of Kansas, 1996, I.

Dihotomizarea exacerbată nu se putea obține decât prin implementarea profesională a unei rețele de comunicare, valorificând la maximum potențialul tehnicilor de persuasiune⁵⁹. Întrucât respondenții nu acceptă necondiționat o ideologie în absența plauzibilității conceptelor cu care operează (referindu-ne aici îndeosebi la acele idiosincrazii care justifică epurarea etnică, rasială etc.), aceasta trebuie susținută de exemple palpabile, cum ar fi conflicte istorice reale. În ce privește tema antigermană, aceasta a fost dispersată prin intermediul unor prospecte propagandistice agresive, în care cel de-Al Doilea Război Mondial era iconografiat după paradigma maniheistă a luptei între Binele absolut, reprezentat de Aliații Occidentali și Răul absolut, întruchipat de liderii Axei⁶⁰. Atât Hitler, cât și poporul german erau înfățișați drept exemplificări ale nebuniei nelimitate, iar Germania ca cea mai diabolică dintre toate puterile Axei, mult mai nocivă decât Italia sau Japonia, de pildă⁶¹. În mod simetric, propaganda britanică a aplicat aceleași tehnici prin intermediul mass-mediei, de portretizare a inamicului, în care Germania constituia încarnarea răului absolut⁶². Astfel, soldații Armatei Aliate erau animați de o aversiune viscerală împotriva oponentilor lor germani, pe care doreau să-i anihileze fără ezitare. Această stare de tensiune plutea între beligeranți cu mult timp înainte de declanșarea propriu-zisă a operațiunilor militare. De partea cealaltă, ura profundă a soldatului german față de „invadatorii” de peste mări era fundamentată pe două constituente: efectul îndoctrinării sistematice, de lungă durată la care fusese supus, respectiv dorința de a se răzbuna pe cei responsabili pentru bombardarea țărilor civile din *Vaterland*. Motivația combativă era semnificativ susținută de înfrigurarea cu care soldatul german aștepta ocazia confruntării directe cu inamicul necruțător care îi transformase țara într-un câmp de ruine. Orice demers care vizează elucidarea resorturilor psihologice ale soldatului german, eficient, rezilient și nedispus la capitulare, trebuie să aibă în vedere cazul particular al luptătorului din Divizia 12 SS „Hitlerjugend”: adiacent instrucției ideologice acumulate, acesta a fost martorul ocular și neputincios al escadrilelor Forțelor Aeriene Anglo-Americane care, aproape zilnic⁶³, angajau bombardamente nimicitoare împotriva țării natale. Așadar, Bătălia din Normandia a fost prefațată de un război psihologic de o amploare neobișnuită, fapt ce a edificat spiritul de echipă și determinația combativă a forțelor implicate.

În ce privește exhibarea calităților militare, ori de câte ori soldații „Hitlerjugend” au demonstrat aptitudini similare cu cele ale inamicilor lor au fost, aproape invariabil, catalogați ca fanatici. Poate și din cauza faptului că, din punct

⁵⁹ Michael Mann, *The Dark Side of Democracy. Explaining Ethnic Cleansing*, Cambridge University Press, 2005, p. 30.

⁶⁰ Richard H. Minear, *Dr. Seuss Goes to War: The World War II Editorial Cartoons of Theodor Seuss Geisel*, New Press, 2001, passim.

⁶¹ Richard Overy, *Why the Allies Won*, W. W. Norton & Company, 1997, p. 29.

⁶² *Ibidem*, p. 29.

⁶³ Este vizată aici, în mod special, perioada de 9 luni în care unitățile Diviziei 12 SS au fost încartiruite în taberele militare din Belgia și nordul Franței.

de vedere conceptual, fanatismul este asociat disfuncțiilor etice. Pe de altă parte, comandanții militari ai Diviziei 12 SS „Hitlerjugend” au pretins de la subordonații lor exact același etalaj calitativ pe care Armatele Aliate îl reclamau de la soldații lor: gândire logică⁶⁴, exprimare scrisă și orală fluentă⁶⁵, disponibilitate pentru luptă și spirit de abnegație⁶⁶. În același timp, instrucția psihologică livrată luptătorilor Diviziei „Hitlerjugend” urmărea dezvoltarea unei palete de aptitudini morale: onestitate și încredere⁶⁷, bunăvoință și loialitate⁶⁸, optimism, simț al umorului și echilibru⁶⁹. Desigur, menționarea tuturor acestor caracteristici care se doreau a fi induse recruților nu trebuie să ne facă să uităm cauza pentru care luptau aceste piese ale mașinii de război germane: pentru Adolf Hitler și național-socialism.

Unul dintre cele mai elocvente exemple de instrucție ideologică se regăsește într-un document inedit emis de către comandantul Diviziei 12 SS „Hitlerjugend”, SS-Brigadeführer Fritz Witt, la 22 noiembrie 1943, intitulat *Die weltanschauliche Schulung in der SS Panzer Division Hitlerjugend*⁷⁰. Un pasaj pe care l-am selectat relevă recurența principiilor enunțate de Organizația SS și intenția declarată a acestora de a modifica programatic modul de gândire al fiecărui soldat:

„Scopul acestei educații ce conține esența ideologiei noastre (*Weltanschauung*) este acela de a transforma fiecare individ din Divizia noastră într-un veritabil campion al modului nostru de a gândi: practic, fiecare persoană aparținând Diviziei noastre trebuie să fie perfect conștientă pentru ce luptă. Unui tânăr hitlerist i se pretinde să acționeze ca un veritabil războinic SS și să devină un luptător fanatic care trăiește după principiile SS.”⁷¹

Documentul citat mai sus precizează nivelul de așteptare al superiorilor din Waffen-SS față de proaspăt-instruitul soldat „Hitlerjugend”. Intensitatea programului de instruire politică a trupelor SS poate fi evaluată comparativ cu îndochinarea practică de către Organizația de Pionieri „Ernst Thälmann”⁷², înființată numai la trei ani după terminarea celui de-Al Doilea Război Mondial. În ce privește cheștiunea propagandei comuniste, Hagen Koch, fost cartograf al Staasi (*Ministerium für Staatssicherheit*) și proiectant al Zidului Berlinului, își amintește:

⁶⁴ NARA, Washington: *Microfilm T.354 Rolă 154 Cadru 3797656*.

⁶⁵ NARA, Washington: *Microfilm T.354 Rolă 154 Cadru 3797516*.

⁶⁶ NARA, Washington: *Microfilm T.354 Rolă 155 Cadru 3797661*.

⁶⁷ NARA, Washington: *Microfilm T.354 Rolă 154 Cadru 3797656*.

⁶⁸ NARA, Washington: *Microfilm T.354 Rolă 154 Cadru 3797543*.

⁶⁹ NARA, Washington: *Microfilm T.354 Rolă 154 Cadru 3797754*.

⁷⁰ „Instrucția ideologică în Divizia Blindată Hitlerjugend”.

⁷¹ NARA, Washington: *Microfilm T.354 Rola 156 Cadre 3800397-3800398*. Textul original: *Das Ziel dieser weltanschaulichen Schulung ist, jeden Mann der Division zum überzeugten Träger unserer Weltanschauung zu machen, das heißt daß auch der letzte Mann der Division im Innersten begriffen hat, wofür er kämpft und aus dem Hitlerjungen einen SS-Mann zu formen, der als fanatischer Kämpfer nach den Grundsätzen der SS lebt.*

⁷² Ernst Thälmann a fost liderul Partidului Comunist German în timpul Republicii de la Weimar. Arestat de Gestapo în 1933, a fost încarcerat solitar până la execuția lui din 1944, în lagărul de concentrare de la Buchenwald.

„În august 1952, în jur de 80.000 de pionieri au fost convocați la Dresda, în scopul înregimentării copiilor la cauza socialistă. Aveam doar 12 ani și eram mândru să particip la această întrunire. Știam câte ceva despre Tineretul Hitlerist din timpul celui de-al Treilea Reich, știam că și aceștia purtaseră cravate, băteau în tobe, cântau la trompete și purtau uniforme. Atunci când a fost înființată Organizația de Pionieri, mulți dintre părinții noștri erau reticenți, deoarece asta le amintea despre regimul lui Hitler și nu voiau ca și copiii lor să trăiască aceleași experiențe. Tatăl meu era profesor, astfel că a recrutat copii pentru Organizația de Pionieri. [...] De data aceasta Stalin era marele erou, el ne era prezentat aidoma unui dumnezeu: Stalin cel înțelept, Stalin cel strălucitor. Stalin era reprezentantul «Lumii Libere a Socialismului». Trebuia să-l urmărim fără șovăială.”⁷³

Pasajul de mai sus prezintă o asemănare izbitoare între un congres al Organizației Tineretului Hitlerist din anii '30 ai celui de-al Treilea Reich și o întrunire a Organizației de Pionieri din Republica Democrată Germană. Obsesia oricărui dictator pentru înregimentarea și arestarea tineretului în scopul ideologizării intensive este o caracteristică imuabilă a statului totalitar. Propaganda politică, cu accente dogmatice și exclusiviste, se adaptează nevoilor specifice ale tuturor sectoarelor sociale în scopul fructificării întregului potențial al tinerei generații.

Concluzii

Este oare ideologia nazistă principala cauză a etosului „Hitlerjugend”? E posibil ca numai ideologia să fie factorul declanșator al unui complex mecanism de transformare comportamentală și dezangajare morală? Este plauzibilă ipoteza conform căreia manifestarea etosului specific al soldatului „Hitlerjugend” să fie rezultanta unor interferențe contextuale între educația național-socialistă, întemeiată pe darwinismul social cel mai rudimentar, și efectele militarismului tradițional german? Potrivit lui Bernd Wegner, definirea termenului „ideologia Waffen-SS” se traduce printr-o întreprindere laborioasă, însăși sintagma fiind susceptibilă de a transmite un mesaj fals, și anume existența unui centru de polarizare ideologică separat de mișcarea național-socialistă sau, cel puțin vag divergent. În realitate, ideologia nazistă nu a suferit nicio disidență sau variațiune. Cu toate acestea, se poate presupune prezența unui pluralism ideologic limitat în cadrul național-socialismului, în particular mă refer la radicalismul tipic SS. Un alt detaliu remarcat de istoricul german este confuzia conceptuală care se face între „mentalitatea membrilor SS” (*Mentalität der SS-Angehörigen*) și ideologia SS în sine⁷⁴. Pretinsul pluralism ideologic a fost propagat de la cel mai înalt nivel, și

⁷³ Hagen Koch, fost cartograf al Staasi, interviuat într-un film documentar BBC realizat de Peter Molly și Lucy Hetherington, distribuit în 2009. Cele trei părți ale documentarului se adresează caracteristicilor vieții sociale din spatele Cortinei de Fier.

⁷⁴ Bernd Wegner, *Hitlers Politische Soldaten: Die Waffen-SS 1933–1945*, Schöningh Verlag, 2006, p. 25.

anume de la SS-FHA, prin lansarea conceptului de „viziune extinsă asupra lumii”, în fapt, o diversiune creată de propriile fantasmagorii ale Reichsführer-ului SS Heinrich Himmler. Punctul de plecare în investigarea acestei probleme este întrebarea cheie: translatarea ideologiei național-socialiste în rândul tinerilor soldați ai Diviziei „Hitlerjugend” poate fi considerată o reușită sau un eșec al conducerii naziste ? Se poate spune că soldatul „Hitlerjugend” este mai îndoctrinat, mai fanatizat și mai „eficient” în economia de război decât camaradul lui din celelalte unități Waffen-SS sau Wehrmacht ? Profesorul Bernd Wegner i-a denumit pe membrii Waffen-SS „soldați politici” (*politische Soldaten*), ceea ce îi clasifică în categoria unor ideologi care luptă cu arma în mână pentru o cauză politică mai mult decât pentru orice altă justificare. Viziunea politică este indusă prin intermediul propagandei. Aceștia au fost, într-adevăr, soldații politici ai lui Hitler, cu care el a intenționat aplicarea noii sale ordini politice asupra tuturor teritoriilor cucerite. În aceeași linie a logicii care îi cataloghează pe militarii din Waffen-SS drept *politique par excellence*, trebuie amintit Decretul din 1936 al ministrului (general-colonel) Werner von Blomberg; acest edict stabilise fără echivoc rolul educației național-socialiste în cadrul instruirii generale (*Allgemeine Ausbildung*) din Academia Militară: potrivit lui von Blomberg, un ofițer al Armatei Germane nu putea atinge standardele cele mai înalte ale artei militare decât după însușirea *Weltanschauung*-ului – viziunea nazistă despre lume – în completarea tuturor acumulărilor sale intelectuale și spirituale⁷⁵.

Etosul⁷⁶ „Hitlerjugend” a generat o serie de performanțe militare caracterizate prin tenacitate și reziliență ieșite din comun, având consecințe adesea catastrofale pentru toate părțile beligerante. Din acest punct de vedere, se impune concluzia că, într-o măsură deloc neglijabilă, ideologia hitleristă a reușit performanța construirii unui corp de elită, format din soldați eficienți și puternic îndoctrinați politic. A fost, poate, un experiment unic în istoria recentă, cu urmări incontestabile în ce privește efectul obținut prin melanjul dintre instrucția militară și cea ideologică, ambele semnificativ modelate sub influența factorilor contextuali ai epocii. Impactul forțelor contextuale ale sistemului social a jucat, la rândul lui, un rol covârșitor asupra mediului situațional capabil să modifice dramatic comportamentele individual și de grup, obținându-se așa-numita „dezangajare morală”⁷⁷.

---

⁷⁵ Jörg Muth, *Command Culture: Officer Education in the U.S. Army and the German Armed Forces, 1901-1940, and the Consequences for World War II*, University of North Texas Press, 2011, p. 164.

⁷⁶ Termenul este polisemantic, termenul grec *ethicos* însemnând obicei, morală sau caracter. Pentru detalii, vezi: Pedro Proscurcin Jr., *Der Begriff Ethos bei Homer. Beitrag zu einer philosophischen Interpretation*, Heidelberg, Universitätsverlag Winter, 2014, p. 162–163.

⁷⁷ Pentru detalii, vezi Albert Bandura, *Mechanisms of Moral Disengagement* (W. Reich (ed.): *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*, Cambridge University Press, 1998, p. 161–190.